

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 Mars 1874, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 9, 12, 14 och 23 §§ Riksdags-ordningen.

Till Utskottet har från Andra Kammaren blifvit remitterad en derinom af Herr *Nils Hansson* väckt motion (N:o 67), i hvilken föreslagits sådan förändring af ofvannämnda §§ i Riksdags-ordningen, att dels resekostnadsersättning och arvode skulle tillerkännas Första Kammarens ledamöter till samma belopp, som nu uppbares af ledamöterna i Andra Kammaren,

dels till Första Kammaren skulle kunna väljas män, som uppnått tretiofem års ålder samt ägde och minst tre år före valet ägt fastighet till taxeringsvärde ej understigande *fyratiotusen* riksdaler eller ock till staten skattade samt under tid, som nyss sagd vore, skattat för minst *tvåtusen* riksdaler årlig inkomst af kapital eller arbete,

dels ock rätt att deltaga i val af ledamot i Andra Kammaren skulle tillkomma inom den kommun, der han vore bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen ägde eller med stadgad åborätt innehade fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *femhundra* riksdaler eller för lifstid eller minst fem år arrenderat jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande *tretusen* riksdaler eller ock erlade till staten bevilling för en till minst *fyrhundrad* riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Vid nästlidet års riksdag förehade Utskottet till behandling en motion, jemväl väckt af Herr *Nils Hansson* och af enahanda syfte, som den förevarande. I sitt deröfver afgifna utlåtande genomgick Utskottet de af motionären till förment stöd för motionen anförda skäl samt androg dervid hufvudsakligen följande:

Bih. till Riksd. Prot. 1874. 3 Saml. 4 Häft.

Erinrande derom, att äfven under föregående riksdagar efter den nya Riksdags-ordningens införande Utskottet fått emottaga åtskilliga motioner, afseende genomgripande förändringar af grunderna för Riksdagens sammansättning, men att alla dessa motioner blifvit af Utskottet afstyrkta, isynnerhet på grund af den korta tid, hvarunder den nya Riksdags-ordningen ägt bestånd, och den deraf följande omöjlighet att med säkerhet uppgifva hvarutinnan det nya representationssättet tarvade en grundlig förändring, ansåg Utskottet samma skäl kunna åberopas emot Herr Nils Hanssons motion, hvilken i ännu högre grad, än de föregående, syftade till rubbning af det nya representationssättets grundvalar. Vål hade motionären sagt sig finna det vara lika billigt, som rättvist, att ledamot i Första Kammaren åtnjöte arvode och resekostnad i likhet med hvad som bestodes ledamot i den Andra; men den förmenta orättvisan eller obilligheten härvidlag vore icke en lagens eller samhällets orättvisa mot ledamoten af Första Kammaren, enär denne ju vore oförhindrad att vid valet eller mellan riksdagarne afsäga sig förtroendet; och Utskottet kunde så mycket mindre förorda beviljande af arvode åt Första Kammarens ledamöter, som en dylik grundlagsändring uppenbarligen skulle vida mer än någon nedsättning i census medföra förändring i denne Kammares karakter och dermed i hela statsskicket så vidt det vore bestämdt af de begge Kamrarnes ställning till hvarandra och till folket i dess helhet. Utom det att frånvaron af arvode i sjelfva verket innebure ett ännu större anspråk på ledamotens förmögenhetsvilkor, än den, som för närvarande vore framställd i Riksdags-ordningens 9 §, låge deri också uttalad en grundsats, hvilken bättre än hvarje förmögenhetscensus betecknade den fordran, lagstiftaren velat ställa på denne Kammare, i det nemligen hos dess ledamöter förutsattes icke blott ett visst ekonomiskt oberoende och en samhällsställning, som medförde mera omfattande blick för allmänna angelägenheter, utan äfven benägenhet att för representantkallets utöfvande ikläda sig personliga uppoffringar; och för så vidt den anförda bestämmelsen innebure en nyttig och betryggande garanti och derigenom ett af grunddragen i det för vår författning väsentliga tvåkammerssystemet, kunde den, enligt Utskottets öfvertygelse, icke öfvergifvas utan i sammanhang med en fullständig ombildning af hela representationssättet. — Vidare hade motionären uppgifvit, att antalet af de till Första Kammaren valbare vore alltför begränsadt, så att landsting i den ena ändan af landet icke sällan nödgades söka sin riksdagskandidat i den andra, ehuru den valde, för att desto bättre fylla sitt viktiga kall, rätteligen borde tillhöra och sålunda också känna den ort, hvars in-

tressen och angelägenheter han blifvit satt att i riksförsamlingen bevaka. Utskottet kunde likväl icke för sin del medgifva, att ledamot af Riksdagen finge betraktas såsom särskildt representerande någon viss ort, med förpligtelse att bevaka dennes enskilda intressen. Af de 128 ledamöter, som under 1873 års riksdag sutto i Första Kammaren, voro för öfrigt ej mindre än 100 vid valet bosatte eller innehafvare af fast egendom inom det län, för hvilket de blifvit valde; och af de återstående 28 hade flere antingen blifvit födde och uppfostrade inom den af dem representerade ort eller der utöfvat någon verksamhet, som gjort dem med ortens förhållanden förtrogne. — Hvad slutligen beträffade den af motionären föreslagna utsträckning af valrätten till Riksdagens Andra Kammare förekomme, att antalet af de nu valberättigade redan utgjorde i medeltal omkring 22 procent eller nära en fjerdedel af antalet myndige män, att desse valberättigade vore fåtaligast i de län, der de stora bruks- och landtegendomarne vore belägna, samt att deras antal vore mest betydande der, hvarest stammen af mindre sjelfständige jordägare vore starkast och de stora egendomarne vore minst talrika. Af desse senare förhållanden syntes följa, att genom den ifrågasatta förändringen valmännens antal skulle komma att ökas just i de delar af landet, der de stora egendomarne vore mest representerade och således antalet af mindre arrendatorer, torpare och tjänstekarlar vore mest betydande. Valkorporationerna skulle efter all sannolikhet på dessa ställen blifva till sin karakter ganska betydligt förändrade, i det att vid sidan af de mindre jordägarne, som nu tillsammans med de större godsägarna bestämde valens utgång, äfven skulle inträda ett högre antal af dessa större godsägares underhafvande; men det kunde då också med skäl sättas i fråga huruvida en sådan förändring verkligen skulle gå i den riktning, som af motionären syntes vara afsedd, eller åt Andra Kammarens sammansättning gifva den karakter, som motionären ansett önskvärd.

Till hvad sålunda vid förliden riksdag anfördes har Utskottet nu föga att tillägga. Uppenbart torde nemligen vara, att genom bifall till motionärens förslag, i hvad detsamma åsyftar Första Kammarens ledamöter, den väsendtligaste skilnaden emellan de begge Kamrarne skulle komma att upphävas och ett enkammar-system i sjelfva verket, ehuru icke till formen, skulle blifva infördt; och härtill vill Utskottet ingalunda gifva sitt förord.

Emot motionen har Utskottet för öfrigt anmärkt, att, oaktadt, enligt densamme, ledamot af Första Kammaren skulle åtnjuta arvode, han ändock skulle förblifva berättigad att efter eget godtfinnande afsäga

sig sin riksdagsmannabefattning. Detta innebär en påtaglig inkonsekvens och bör följaktligen icke godkännas.

Beträffande motionärens förslag om nedsättning af census för såväl valbarhet till Första Kammaren, som valrätt och deraf följande valbarhet till den Andra, tillåter sig Utskottet slutligen erinra, att, sedan nu gällande bestämmelser i berörda hänseenden antogos att lända till efterrättelse, egendomsvärdet och arbetslönen i allmänhet så stigit eller, hvilket torde vara liktydigt, penningvärdet så fallit, att en betydlig förändring i den riktning, motionären åsyftat, redan af sig sjelf inträdt samt antagligen än vidare kommer att göra sig gällande.

Vid dessa förhållanden och då Utskottet i allt fall saknar skäl förutsätta, att samma representation, som nästlidet år afslog motionärens då framställda förslag, nu skulle vara hågad att gilla det förevarande af alldeles enahanda innehåll, får Utskottet vördsamt hemställa:

- 1:o) att Herr *Nils Hanssons* motion icke må af Riksdagen bifallas.

I sammanhang med ofvannämnda motion har Utskottet till behandling förehaft en af Herr *Linné* jemväl inom Andra Kammaren väckt och till Utskottet remitterad motion (N:o 73), enligt hvilken, med ändring af 14 § Riksdags-ordningen, valrätt skulle tillkomma inom den kommun, der han vore bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man.

Då likväl, utom hvad här ofvan i tillämpliga delar åberopats emot Herr *Nils Hanssons* motion, emot en dylik förändring kan erinras, att den politiska valrätten såmedelst skulle komma att hvila utslutande på ett stadgande i kommunal-lag och derigenom blifva utsatt för möjligheten att förändras genom en enda Riksdags af Konungen sanktionerade beslut, hemställer Utskottet:

- 2:o) att ej heller Herr *Linnés* motion må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 Mars 1874.

Å Utskottets vägnar:

TH. MUNCK af ROSENSCHÖLD.

Reservationer:

af Herr *Ola Andersson*, med hvilken Herrar *Johnson* och *Norén* instämt:

»Utskottets åtgärd att afstyrka allt afseende å Herrar Nils Hanssons och Linnés motioner, har jag ej kunnat biträda. Jag har nemligen trott, att, om ock en nedsättning af census till hälften af nu bestämda för valbarhet till Första Kammaren ej är nödvändig, ett sammansläende af de olika förmögenhetslagen dock vore både billigt och rätt. Jag hänvisar i detta fall till en af Herr Ehrenborg vid 1872 års riksdag väckt, af Konstitutions-Utskottet i betänkande N:o 12 tillstyrkt motion.

Ej heller tror jag det vara alldeles rätt att från Första Kammarren utesluta de insigter, den erfarenhet, den mogenhet i åsikter, som ej har råd eller lust att minst fyra månader årligen utan ersättning vistas vid riksdagen. Att från Första Kammarrens ledamöters sida ej höjts någon röst för en anordning, hvarigenom äfven desse tillades arvode, utesluter ej möjligheten att de väljande kunna vara mindre nöjde, och det är väl — förmodar jag — ej tillräckligt att grundlagen är sådan att endast de valde sjelfve finna sig med den belätne. En sådan slutsats måste dock dragas af det nu åberopade förra årets utskottsbetänkande. Ej heller kan jag obetingadt taga den räkning för god, som kommer till det resultat att *frånvaron af arvode* åt Första Kammarrens ledamöter medför en större karaktersskilnad Kamrarne emellan än de för valbarhet till båda bestämda förmögenhetsvilkor. Skilnaden, både i den direkta inkomsten af kapital och arbete eller i afkomsten å de fastighetsvärden, som för valbarhet till båda Kamrarne äro bestämda, är nemligen vida större än ett arvodesbelopp af 1,200 R:dr. Jag tror således att, äfven med denna förändring, all nödig karaktersskilnad vore bibehållen.

Hvad slutligen beträffar valrätten till Andra Kammarren, gör man vanligen den frågan: huru långt bör denna *utsträckas*. Riktigare vore att säga: huru långt hade denna rätt bort *inskränkas*. Det är nemligen ej ett fåtals rättighet, beror således ej heller på dettas godhet att dela med sig, utan det är en allas, hela samhällets rätt och rättighet, och samhället hade derföre bort fråga sig sjelft: huru långt är det *nödigt* att göra inskränkningar. Svaret derpå hade då uppenbarligen blifvit att denna rätt, som ursprungligen är allas, ej bör inskränkas längre än för samhällets trygghet är rent nödvändigt.

Förr eller senare lär man väl få komma derhän, att den, som till staten erlägger bevillning efter II art. för arbete eller förmögenhet får politisk rösträtt, en grund som också är hållbar, men hvilken naturligen likväl borde vara till siffran i grundlag bestämd, för att ej vara beroende af en lätt föränderlig bevillningsstadga. Af samma skäl kan man ej heller, hvad Utskottet ock riktigt anmärkt, bygga denna rätt på kommunallag, hvilket blefve följderna af Herr Linnés, i öfrigt med ofvan uttalade åsigt öfverensstämmande förslag.

Tydligt är emellertid att man ej längre rättvisligen kan uttaga bevillning ända ned till 400 R:drs inkomst, emedan detta vanligen drabbar endast den i bekymmer stadda mindre yrkesidkaren, som är bofast, men ej den i andras arbete varande arbetaren, hvilken ofta förtjenar mera, hvadan både rättvisa och billighet påkalla denna summas höjande till 600 R:dr. Af detta skäl har jag i Utskottet endast påyrkat rösträttens bestämmande till denna inkomstsiffra, i hvad det rör kapital och arbete.

Då jag blifvit försatt i nödvändighet att deltaga i den förberedande pröfningen af de framlagda förslagen, har jag ansett mig pligtig uttala dessa mina tankar, öfvertygad att ofvan antydda förändringar ej skola rubba de grundvalar, på hvilka våra grundlagar hvila, och hvilka af mig högt kallas.»

af Herrar *Per Nilsson* i Espö, *Sven Nilsson* och *Lyttkens*.